27924	Pachtbeleid
36687	Initiatiefnota van de leden Bromet en Van Campen over “De wijsheid in pacht”
Nr. 104	Brief van de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 september 2026

De vaste commissie voor LVVN heeft middels een brief van 18 juni jl. (kenmerk: 2026Z129/2026D30718) aangekondigd dat de leden Bromet (PRO) en Koorevaar (CDA) zijn aangewezen als rapporteurs voor de herziening van de pachtwetgeving. Ik wil hen feliciteren met deze mooie taak en bij voorbaat danken voor hun inspanningen om de vaste commissie zo goed mogelijk voor te bereiden op de wetsbehandeling van de pachtregelgeving.

Het wetsvoorstel heeft als doel om agrariërs ook in de huidige grondmarkt duurzaam toegang tot grond te verschaffen in een stelsel dat ook verpachters rendement en flexibiliteit biedt. De belangrijkste wijze waarop de herziening hieraan bijdraagt, is middels de omkering van het pachtstelsel. De prijzen van kortlopende pacht worden genormeerd en de langlopende standaardpacht zal in mijn voorstel vrije prijsvorming kennen. Zo draagt het stelsel bij aan de randvoorwaarden voor meer bedrijfszekerheid en duurzaam grondbeheer. Continuïteit en perspectief voor ondernemingen, ook voor jonge boeren, staan in deze herziening bij mij voorop.

De rapporteurs hebben een informatieverzoek ingediend aan de hand van drie vragen. Hierbij zend ik uw Kamer, mede namens de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, de gevraagde informatie over (i) het tijdspad, (ii) de voorgenomen wijzigingen in het conceptwetsvoorstel van december 2025 en (iii) de ingediende moties.

Tijdspad

In februari 2026 is de internetconsultatie voor het conceptwetsvoorstel afgerond. Er zijn 131 zienswijzen ingediend, die bij de verdere uitwerking meegenomen worden. Het wetsvoorstel zal, mede namens de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, in het eerste kwartaal van 2027 aan de Raad van State worden aangeboden en rond de zomer van 2027 aan uw Kamer worden voorgelegd.

Bovenstaand tijdspad is van toepassing op het wetsvoorstel (dat onder meer ziet op de wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en de Uitvoeringswet grondkamers). Voor de lagere regelgeving geldt een ander tijdpad, dit betreft een besluit (AmvB) waarmee twee besluiten worden gewijzigd (het Pachtprijzenbesluit 2007 en het Uitvoeringsbesluit pacht) en een ministeriële regeling waarmee de Uitvoeringsregeling pacht wordt gewijzigd (onder meer vanwege de opname van een lijst van mogelijk vrijwillig op te nemen

duurzaamheidsafspraken die worden goedgekeurd door de grondkamer, en de opname van een negatieflijst ten behoeve van teeltpacht).

Voor de herziening van het Pachtprijzenbesluit 2007 loopt momenteel een extern onderzoek naar mogelijke aanpassingen in de pachtprijssystematiek. Wij voorzien dat het onderzoek eind 2026 wordt afgerond. Op basis van het onderzoek zal gewerkt worden aan een ontwerp-AMvB (waaronder de wijziging van het Pachtprijzenbesluit 2007) die in 2027, tezamen met de ministeriële regeling, in internetconsultatie kan gaan. Op basis van de reacties op deze internetconsultatie zal dit in de loop van 2027 mogelijk nog leiden tot aanpassing. Na verwerking van de reacties en diverse toetsen zal de ontwerp-AMvB in de ministerraad worden behandeld, waarna het voorstel voor advies naar de Raad van State gaat. Het streven is om de nieuwe pachtregels nadat de beide Kamers hebben ingestemd zo snel als verantwoord is in werking te laten treden. Daarbij wil ik rekening houden met de belangen van pachters en verpachters, maar ook met de gevolgen voor de uitvoering, zoals voor de grondkamers.

Voorgenomen wijzigingen in het conceptwetsvoorstel van december 2025

De zienswijzen uit de internetconsultatie geven aanleiding tot enkele wijzigingen en aandachtspunten in het conceptwetsvoorstel en de lagere regelgeving. Het voornemen is om daar als volgt mee om te gaan, waarbij ik aanteken dat het uiteindelijke voorstel dat aan uw Kamer zal worden aangeboden, nog aan de ministerraad zal worden aangeboden en ter advisering aan de Raad van State wordt voorgelegd. In de memorie van toelichting bij het uiteindelijke wetsvoorstel zal ik uitgebreider ingaan op deze wijzigingen en de achterliggende consultatiereacties die daartoe aanleiding hebben gegeven.

Standaardpacht

Ik koers erop om de standaardpacht zoals opgenomen in het conceptwetsvoorstel in de huidige vorm te handhaven, waarin wordt uitgegaan van een looptijd van minimaal 24 jaar, met een vrije aanvangsprijs en jaarlijkse indexatie. Een zorgvuldig vormgegeven standaardpacht is essentieel, omdat deze de hoofdvorm van pacht vormt en bepalend is voor het realiseren van meer langjarige pachtverhoudingen. Dat er een breed maatschappelijk draagvlak is voor deze pachtvorm blijkt ook uit de initiatiefnota ‘De wijsheid in pacht’[1] van de leden Bromet (PRO) en Van Campen (VVD). Zoals de motie van Meulenkamp (VVD) en De Hoop (PRO)[2] de regering verzoekt, gebruik ik de initiatiefnota doorlopend als leidraad in de verdere uitwerking van de pachtregelgeving, juist ook waar het de prijs en looptijd van standaardpacht betreft.

Continuatiepacht

Ik ben voornemens om, naast de standaardpacht, de in het conceptwetsvoorstel aangedragen pachtvorm continuatiepacht te behouden als aparte langlopende pachtvorm, vanwege de behoefte hieraan bij specifieke (familie)bedrijven.

---

[1] Kamerstuk 36 687, nr. 2
[2] Kamerstuk 36 687, nr. 8

Belangrijkste verschil met de standaardpacht is dat bij de continuatiepacht de pachtovereenkomst bij het einde van de looptijd in beginsel automatisch wordt verlengd. Wel ga ik bezien of het wenselijk is om het voorkeursrecht te laten vervallen, zodat de regeling eenvoudiger wordt.

Reguliere pacht

De discussie over de behandeling van bestaande reguliere pachtovereenkomsten is een belangrijk en gevoelig onderdeel en vormde in eerdere fases ook een reden voor het falen van het akkoord van Spelderholt. In het conceptwetsvoorstel is om die reden geen einddatum verbonden aan het overgangsrecht voor reguliere pacht. Wel is de agrarische bedrijfsmatigheidstoets ook van toepassing op reguliere pachtovereenkomsten en wordt het mogelijk om nieuwe duurzaamheidsbepalingen op te nemen.

In de internetconsultatie is door enkele partijen de wens geuit een eindtermijn te verbinden aan het overgangsrecht voor reguliere pacht. In overleg met veldpartijen wordt duidelijk dat de behandeling van het overgangsrecht zonder eindtermijn als een principieel punt wordt gezien. Vooralsnog oriënteer ik mij op de vraag of er aanscherpingen in het overgangsrecht te maken zijn die eraan bijdragen dat pachtgronden onder het nieuwe stelsel komen en kunnen rekenen op draagvlak. Ik heb nog geen besluit genomen over de vormgeving van het overgangsrecht van reguliere pacht.

Natuurpacht

In lijn met de motie Meulenkamp (VVD) en De Hoop (PRO)[3] die de regering verzoekt om een passende pachtvorm voor natuurgronden te regelen ben ik de natuurpacht verder aan het uitwerken. Uit de internetconsultatie verneem ik dat er veel aandacht is voor deze pachtvorm. Ik ben voornemens de in het conceptwetsvoorstel aangedragen pachtvorm natuurpacht te behouden, maar wel in te gaan op de zorgen die leven rondom deze pachtvorm. Zo ontwikkel ik een aanpassing om meer flexibiliteit te bieden die nodig is voor natuurbeheer, zoals verscheidene reacties van terreinbeherende organisaties (TBO’s) tijdens de internetconsultatie aangaven. Voor het uiteindelijke wetsvoorstel verken ik de mogelijkheid om in natuurpachtovereenkomsten vooraf een opzegbeding voor de verpachter op te nemen als contractuele voorwaarde, waarmee tussentijdse beëindiging van de overeenkomst buiten rechte kan worden gerealiseerd op specifieke, objectief bepaalbare gronden. Bij de ontwikkeling van deze opzegmogelijkheid worden de voorwaarden gesteld dat er een redelijke opzegtermijn in acht wordt genomen, er een passende schadeloosstelling voor de pachter wordt geborgd en er voorzien wordt in voldoende rechtsbescherming voor de pachter.

Aanvullend handhaaf ik de definitie van natuurpacht uit het conceptwetsvoorstel, omdat zowel in de notitie ‘transitie in de pacht’ van de veldpartijen als de hiervoor genoemde initiatiefnota een afbakening van de definitie van natuurpacht wordt aangedragen op de ligging én de inrichting van de grond. Dit omdat onduidelijkheid over de toetsingscriteria waaraan een natuurpachtovereenkomst moet voldoen op grond van de wet tot interpretatievraagstukken kan leiden bij pachters en verpachters en de

[3] Kamerstuk 36687, nr. 9

grondkamer. De handhaafbaarheid van de definitie is fundamenteel voor een werkende pachtvorm, daarom neem ik in het bijzonder in acht dat de definitie uitvoerbaar en handhaafbaar is voor de grondkamers.

Publieke taken (mede)overheden

In het conceptwetsvoorstel is, na consultatie van deskundigen, gekozen voor het laten vervallen van de in de huidige wet opgenomen artikelen 7:385 – 387 BW. Deze artikelen regelen de bijzondere pachtvorm ‘verpachting door openbare lichamen’. De artikelen geven een bijzondere regeling voor onroerende zaken die bestemd zijn voor doeleinden van openbaar nut en in eigendom zijn van openbare lichamen. Deze artikelen bieden de mogelijkheid om op voorhand toestemming van de grondkamer te verkrijgen voor het opnemen in pachtovereenkomsten van in de wet vastgelegde bedingen die gelet op de openbare bestemming van de grond noodzakelijk zijn. De grondkamer onderzoekt uitsluitend of de bestemming van de zaak voor doeleinden van openbaar nut, het beding redelijkerwijs noodzakelijk kan maken. Zij treedt niet in een beoordeling van de bestemming.

Deskundigen gaven aan dat dit artikel in de praktijk weinig werd gebruikt. Echter gaven diverse publieke lichamen aan dat deze huidige artikelen voorzien in een duidelijke en expliciete uitzondering op de reguliere pacht voor situaties waarin overheidsgronden op korte termijn benodigd zijn voor doeleinden van nationaal belang. Ik ben voornemens om in het wetsvoorstel een vergelijkbare, gemoderniseerde, regeling op te nemen zoals bedoeld in de huidige artikelen 7:385-387 BW om aan deze zorgen van medeoverheden tegemoet te komen.

Overeenkomstige toepassing van het pachtrecht op zakelijke rechten van erfpacht

Het conceptwetsvoorstel verklaart de pachtregelgeving van overeenkomstige toepassing op erfpacht van landbouwgrond voor de looptijd van 35 jaar of minder, om daarmee ontwijking van de pachtregelgeving te voorkomen. Institutionele beleggers geven in de internetconsultatie aan dat het verlengen van de overeenkomstige toepassing van de pachtregelgeving op erfpacht naar een looptijd van 35 jaar hun uitgangspositie vermoeilijkt en het verdienvermogen van agrariërs onder druk zet, omdat zij met een langere contractduur een hogere pachtcanon zullen vragen om eenzelfde rendement te behalen. Zij pleiten dus voor een kortere duur.

Tegelijkertijd bestaat het risico dat, indien de pachtbepalingen niet of minder van overeenkomstige toepassing zouden zijn op rechten van erfpacht, de erfpacht wordt ingezet om de dwingendrechtelijke bescherming van pachters te ontwijken. Het voorkomen van dergelijke ontwijking is een zwaarwegend beleidsdoel. De voorgestelde verlenging naar 35 jaar is eerder ingegeven vanuit het versterken van dit onderscheid en het beperken van ontwijkingsmogelijkheden, mede op advies van juridische experts. Het is ook relevant dat ten opzichte van de huidige reguliere pacht in de nieuwe standaardpacht de belangen van pachters en verpachters beter in balans zijn; dit is daarmee een veel reëler alternatief voor de erfpachtpraktijk dan de huidige reguliere pacht. Dit alles overwegende koers ik erop aan om deze termijn van 35 jaar te handhaven.

Glastuinbouw

Uit de internetconsultatie is naar voren gekomen dat de glastuinbouwsector vraagt om een uitzonderingspositie en uitsluiting van de pachtregelgeving. Ik sta met een positieve grondhouding tegenover dit verzoek. Ik zal de specifieke kenmerken en positie van de glastuinbouw nader onderzoeken en hierover in gesprek gaan met de sector en relevante deskundigen. Wanneer deze gesprekken het beeld van de internetconsultatie onderschrijven werk ik ernaar toe om de glastuinbouw in het verdere wetgevingstraject een uitzonderingspositie te geven.

Verder zijn er ook onderdelen van de regelgeving die mijn aandacht hebben en mogelijk nog een verbetering ondergaan, maar waarover ik nog geen besluit heb genomen. Dit betreft de onderwerpen herziening pachtprijzenbesluit 2007 en de handreiking van vrijwillig op te nemen duurzaamheidsafspraken die goedgekeurd worden door de grondkamer, alsook de wijziging van de Uitvoeringswet Grondkamers. Over de nadere invulling van deze en voornoemde onderwerpen zal worden teruggekomen in de toelichting op het wetsvoorstel dat ik uw Kamer rond de zomer van 2027 voorleg.

Ingediende moties

Tijdens het notaoverleg over de initiatiefnota ‘De wijsheid in pacht’ van 2 juni 2025 (Kamerstuk 36687, nr. 17) hebben uw Kamerleden tien moties aangenomen. Deze moties zijn of worden op verschillende wijze meegenomen in de wijziging van de pachtwetgeving.

Vier moties zien op het pachtbeleid van LVVN en rijksbreed, en op de rol van het ministerie van LVVN ten opzichte van medeoverheden en TBO's waar het gaat om pachtbeleid. Het betreft de motie De Hoop (PRO) en Meulenkamp (VVD)[4], de moties Podt (D66)[5] en de motie Pierik (BBB)[6].

De laatstgenoemde motie verzoekt de regering in kaart te brengen hoeveel subsidies TBO's ontvangen voor het natuurbeheer op gronden in eigen beheer en hoeveel onkostenvergoeding pachters ontvangen voor natuurbeheer op verpachte natuurgronden. Het antwoord waarmee deze motie wordt afgedaan luidt als volgt. Beheervergoedingen komen uit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Dat is geen rijksregeling en hier heb ik dan ook geen directe gegevens van tot mijn beschikking. Wel is bekend dat TBO’s een niet kostendekkende vergoeding voor beheerwerkzaamheden ontvangen. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van het natuurtype en de werkzaamheden die nodig zijn om dat natuurtype in stand te houden. Voor natuurtypes die ook met agrarisch natuurbeheer te onderhouden zijn, geldt dat jaarlijks wordt vastgesteld hoeveel van deze gronden worden verpacht. Voor de verpachte gronden ontvangt de TBO geen SNL-vergoeding. De pachter weet van tevoren welke werkzaamheden van hem worden verwacht en dient daar zelf in zijn prijsbod rekening mee te houden. Verpachter kijkt daarbij zeker niet alleen naar prijs (hoogste bieder) maar veel meer naar te leveren kwaliteit en bewezen staat van dienst van de potentiële pachter in het type natuurbeheer. De overige moties zijn afgedaan in de besluitenbrief van 3 juli 2025[7] middels het in ontwikkeling zijnde uitwisselingsplatform voor medeoverheden dat via de RTLG werkplaats[8] beschikbaar zal worden gesteld voor medeoverheden over het langjarig en met duurzaamheidsafspraken verpachten van overheidsgronden.

Daarnaast betreffen zes moties de pachtregelgeving. De moties van Meulenkamp (VVD) en De Hoop (PRO)[9] en Nijhof-Leeuw (PVV)[10] die de regering verzoeken om loopbaanpacht als alternatief voor reguliere pacht te introduceren en om bij loopbaanpacht geen leeftijdsgrens op te nemen zijn afgedaan in de besluitenbrief van 3 juli 2025 middels het voorstel voor standaardpacht. De motie Kostić (PvdD)[11] verzoekt de regering om een bredere taakopvatting voor de grondkamer, waarbij de grondkamer ook toetst op maatschappelijke doelen zoals duurzaamheid en natuur. Ook ik zie dat uit de voorgestelde wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek een nieuwe rol voortvloeit voor de grondkamers op het terrein van duurzaamheid en natuur. Ik ben voornemens om in de Memorie van

---

[4] Kamerstuk 36 687, nr. 10
[5] Kamerstuk 36 687, nrs. 14 en 15
[6] Kamerstuk 36 687, nr. 13
[7] Kamerstuk 27 924, nr. 101
[8] https://werkplaatsvoorlandbouwennatuur.nl
[9] Kamerstuk 36 687, nr. 11
[10] Kamerstuk 36 687, nr. 16 (voorheen nr. 7)
[11] Kamerstuk 36 687, nr. 6

Toelichting bij het wetsvoorstel nader aandacht te besteden aan deze nieuwe rol, hierin neem ik ter overweging mee om voor te schrijven dat één of meerdere leden van de grondkamer ervaring heeft met natuurbeheer. Met deze toezegging doe ik deze motie af. De motie Meulenkamp (VVD) en De Hoop (PRO) verzoekt de regering om een passende pachtvorm voor natuurgronden in te voeren. Deze motie is afgedaan middels mijn in deze brief aangekondigde voorgenomen besluiten ten aanzien van natuurpacht.

De zesde motie die op de pachtregelgeving ziet, de motie Meulenkamp (VVD) en De Hoop (PRO),[12] verzoekt de regering om vereenvoudiging van het formele pachtcontract, zodat er niet per definitie een jurist nodig is om een pachtovereenkomst af te sluiten en pachters en verpachters gestimuleerd worden om pachtovereenkomsten naar de grondkamer te sturen. Om deze motie af te doen, wijs ik er graag op hoe de gehele herziening van het pachtstelsel in dit verzoek voorziet. Juist omdat een wettelijke regeling is opgenomen in het BW, is het niet strikt noodzakelijk dat pachter en verpachter een uitgebreide pachtovereenkomst opstellen. Het wetsvoorstel beoogt te voorzien in een goed afgewogen regeling van de belangrijkste onderwerpen, zodat ook als de pachter en verpachter hierover zelf geen afspraken opnemen in hun pachtovereenkomst, wel duidelijk is welke rechten en verplichtingen tussen hen gelden. Ook hoeft de pachter niet per se een jurist te raadplegen om te achterhalen of de door de verpachter voorgestelde pachtovereenkomst voldoet aan de wet: de grondkamer is immers juist ingesteld om dit te toetsen.

Ten slotte verzoekt de motie van Meulenkamp (VVD) en De Hoop (PRO) de regering om de initiatiefnota ‘De wijsheid in pacht’ als leidraad te hanteren. Zoals aangegeven in de bovenstaande passage over de voorgenomen besluiten om het conceptwetsvoorstel op bepaalde punten te wijzigen of te handhaven wordt deze motie doorlopend meegenomen in de herziening.

Ik neem tot slot uw aanbeveling om de wetswijziging met gezwinde spoed ter hand te nemen ter harte. Wel vind ik het van belang tegelijkertijd te zorgen voor kwalitatief goede wetgeving en zoek hierin daarom de balans met een zorgvuldig proces. Zo werk ik samen met de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, experts, uw Kamer en veldpartijen middels het geschetste tijdspad in vertrouwen toe naar doelmatige en breed gedragen pachtregelgeving.

De staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
S.P.A. Erkens

[12] Kamerstuk 36 687, nr. 12